

Αναδημοσίευση από την ανεξάρτητη, τοπική, πολιτική εφημερίδα "Νέα Ερυθραία – Κάθε Εβδομάδα"

Γράφει ο Θεωδωρής Κοντάρης

10/06/2011 | Τέχνες/Πολιτισμός

Το πλήρωμα του χρόνου ήρθε και ιδού μια άκρως σημαντική είδηση που γέμισε χαρά, αγαλλίαση κι ελπίδα όχι μόνο τους Αλατσατιανούς όπου γης, αλλά και όλους τους απογόνους των προσφύγων από τις μαρτυρικές ερυθραιώτικες πατρίδες.

Κάτι που έως χθες φαινόταν ανέφικτο, απίθανο και απραγματοποίητο ακόμη και στον πιο ευφάνταστο ανθρώπινο νου, πήρε σάρκα και οστά κι έγινε πραγματικότητα! Τελέστηκε μέγας εσπερινός στην εκκλησία της Παναγιάς, στα Αλάτσατα της Ερυθραίας, ύστερα από 89 χρόνια σιωπής και πένθους! Απίστευτο κι όμως πέρα για πέρα αληθινό!

Πριν από μερικούς μήνες σε μακροσκελές άρθρο μου στην παρούσα εφημερίδα μας για την ανακαίνιση του ναού των Αλατσατιών, είχα ευχηθεί να λειτουργήσει κάποτε ο ναός, με τον Πατριάρχη μας επικεφαλής! Και να που η ευχή μου, πέραν πάσης προσδοκίας, πραγματοποιήθηκε στο ακέραιο!

Το Σάββατο, 28 Μαΐου 2011, τελέστηκε πατριαρχικός μέγας εσπερινός στην ανακαινισμένη και λαμπερή εκκλησία των Εισοδίων της Θεοτόκου στα Αλάτσατα, που θεωρείται πλέον ιστορικό μνημείο της Τουρκίας, υπό την προστασία του Υπουργείου Πολιτισμού της γείτονος.

Μετά από συνεχείς προσπάθειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κων/πόλεως, δόθηκε επιτέλους η πολυπόθητη άδεια των τουρκικών αρχών, για να τελεστεί η ορθόδοξη θρησκευτική τελετή στο ναό που χρησιμοποιείται ως τζαμί ύστερα από το διωγμό των Αλατσατιανών. Μέσα σε μια ατμόσφαιρα έντονης θρησκευτικής ευλάβειας, άκρας συγκίνησης και βαθιάς κατάνυξης, χοροστατούντος του Οικουμενικού Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως και Νέας Ρώμης Βαρθολομαίου, ακούστηκε και πάλι ο Θείος Λόγος στην όμορφη ερυθραιώτικη εκκλησιά κι αντιβούισαν οι καμάρες και τα ντουβάρια της από τις ψαλμουδιές. Δονήθηκε ο τόπος από το «Χριστός Ανέστη», το «Θεοτόκε Παρθένε» κι άλλους ύμνους της Εκκλησίας μας, καθώς διάχυτο «φως ιλαρόν» – ακουστικό, οπτικό, μα κυρίως πνευματικό – σκορπιζόταν παντού, με επίκεντρο το εξάισιο τέμπλο του Τηνιακού μαρμαρογλύπτη Ιωάννη Χαλαπά (1874) και τις πρόσφατα αποκαλυφθείσες εικόνες του, που είναι σπουδαιότατα έργα του διάσημου Καλυμνιού αγιογράφου Σακελλάρη Μαγκλή, άγνωστα έως πέρυσι. Ύστερα από τον εσπερινό, ακολούθησε αρτοκλασία και επιμνημόσυνη δέηση, κατά την οποία μνημονεύτηκαν οι μαστόροι του ναού (ο αρχιτέκτονας Μανόλης Καλονάρης, ο Ι. Χαλαπάς, ο Σ. Μαγκλής), οι κτήτορες κι οι επίτροποι, των οποίων τα ονόματα αναγράφονται στην υπέρθυρη επιγραφή του ναού που αποκαλύφθηκε πριν από μερικά χρόνια (Νικ. Ηλιάδης, Τζανής Ντιλμπόης, Δημ. Σπανούδης, Δημ. Μιχαήλος), καθώς και οι Αλατσατιανοί οι «τελειωθέντες εν αδίκω και μαρτυρικώ θανάτω».

Τυχεροί όσοι παρευρέθηκαν σ' αυτή τη μυσταγωγία! Ήταν, λέει, καμιά τρακοσαριά άτομα. Όπως είναι φυσικό, προεξήρχαν οι απόγονοι των Αλατσατιανών από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Από την Αθήνα, αντιπροσωπεία του Συλλόγου Αλατσατιανών «Τα Εισόδια της Θεοτόκου», με την πρόεδρο Μαίρη Ηλιοπούλου, το γραμματέα Γιάννη Ασπρόμουγκο και την ταμία Μαριάννα Μαστροσταμάτη. Από την Κρήτη μια μικρή παρέα, με επικεφαλής το Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου, Καστελίου και Βιάννου Ανδρέα και την πρόεδρο Αλατσατιανών Ηρακλείου Μαλβίνα Σφίγγα. Πολυπληθής ομάδα από τη Χίο, υπό τους ιερείς Γεώργιο Λιαδή, Ιωάννη Μπογή, Ιωάννη Κουντουριάδη και τον Ανδρέα Αξιωτάκη, πρόεδρο του Φάρου του Βαρβασιού. Επίσης παρευρέθηκε η Αντωνία Μπομπάκου, γραμματέας του Συλλόγου Αλατσατιανών Ν. Ερυθραίας. Από πλευράς κρατικών επισήμων, συμμετείχαν η πρόξενός μας στη Σμύρνη Χαρά Σκολαρίκου, ο περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου Νάσος Γιακαλής, οι αντιπεριφερειάρχες Κώστας Γανιάρης και Λίτσα Λύκου.

Ιδιαίτερα συγκινητική ήταν η παρουσία δυο υπερηλίκων Αλατσατιανών, της ενενηντάχρονης Άννας Σωτηρίου, θείας της προέδρου των Αλατσατιανών Ν. Ερυθραίας

Υπατίας Πέρρου, η οποία γεννήθηκε στα Αλάτσατα και βρέφος δέκα ημερών κατέληξε στην προσφυγιά, και της Παρασκευής Καφούση, 82 ετών, από το Ηράκλειο, που συνεχώς αναθυμόταν τους γονείς της και τους Αλατσατιανούς συμπατριώτες της, οι οποίοι δεν πρόλαβαν να δουν ετούτο το θαύμα, να ζήσουν το όνειρο της «επαναλειτουργίας» του ναού! Ίσως από περιέργεια, ίσως από ενδιαφέρον, πάντως σίγουρα παραξενεμένοι κι έκπληκτοι παρακολούθησαν «τη λουτουργιά» και δεκάδες Τούρκοι των Αλατσάτων. Πολλοί μάλιστα πήραν και άρτο από το χέρι του Πατριάρχη μας!

Μη φανταστείτε πως ο ναός της Παναγίας αποδόθηκε και πάλι οριστικά στη χριστιανική λατρεία. Χρησιμοποιείται κανονικά ως τζαμί, όπως και πρώτα, μόνο που το τέμπλο τώρα πια καλύπτεται με παραπέτασμα, για να μη σκανδαλίζονται οι Μουσουλμάνοι την ώρα του ναμαζιού τους με τις χριστιανικές εικόνες. Ορθόδοξες λειτουργίες θα γίνονται κατόπιν αδείας των τουρκικών αρχών, σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, όπως συμβαίνει και σε άλλες ιστορικές εκκλησίες της Μικρασίας. Η Μαριάννα Μαστροσταμάτη, ολοφάνερα συγκινημένη, μου δήλωσε: «Πήγαμε στ' Αλάτσατα για να ζήσουμε το όνειρο. Μετά από 89 χρόνια θα ακουστεί και πάλι στην Παναγιά μας το «Φως ιλαρόν». Ακούτε τον ιμάμη που καλεί τους πιστούς από τα μεγάφωνα του μιναρέ; Τώρα θα μπουν οι Μουσουλμάνοι, θα κλείσουν την κουρτίνα και θα προσευχηθούν. Μετά την αποχώρησή τους θα μπούμε εμείς. Εμείς, που τραβάμε τις κουρτίνες και τους καλούμε όλους να μπουν στην εκκλησιά μας!»

Στο προαύλιο της εκκλησιάς, «εκειδανάκι, στα βολάκια τση Παναγιάς», ένας λουκουματζής με το καρότσι του γλύκανε το ντουινά, μοιράζοντας σε προσκυνητές, περίεργους και περαστικούς 350 μερίδες λουκουμάδων, κέρασμα του Συλλόγου των Αλατσατιανών της Αθήνας. Εκεί έξω ακούστηκαν και πάλι πολλά, από στόματα ρωμαίικα και τούρκικα, ευχές υπέρ της ειρηνικής συμβίωσης και της αδελφoσύνης των λαών, λόγια αγάπης και φιλίας, ως και μαντινάδες, όπως αυτή του Καστρινού χασάπη, του Κιαζίμ:

Άθρωπος καταστένεται σαν ανοιγμένη βιόλα,
του πάνου κόσμου τα καλά εδώ 'πομένουν όλα
στην οποία ανταπάντησε ένας Αλατσατιανός στιχοπλόκος της Κρήτης:

Μπορεί να μη βλεπόμαστε, γιατί οι συνθήκες φταίνε,
μα οι σκέψεις καθημερινά σμίγουνε και τα λένε.

Μα πάνω απ' όλα ακούστηκαν και πάλι εκείνα τα μοναδικά στιχάκια στο σκοπό της Αλατσατιανής (διάβαζε καλύτερα του «εθνικού ύμνου» των Ερυθραιωτών):

Στ' Αλάτσατα, στην Παναγιά, στ' αγιόδημ' από πίσω
έχω φυτέψει λεμονιά και πά' να την ποτίσω.

Στ' Αλάτσατα, στην Παναγιά έχω 'να περιστέρι,
να βοηθήσ' η Χάρη της, για να το κάμω ταίρι.

Καθώς τα πράγματα άλλαξαν, μάλλον δεν ταιριάζει τώρα πια το άλλο δίστιχο, το «προσφυγίτικο», με το οποίο θρηνούσαν οι Αλατσατιανοί τη ρημαγμένη τους εκκλησιά:
Ω Παναγιά Αλατσατιανή, εσέ σου πρέπει πένθος,
γιατί δε λουτουργήθηκες στη Χάρη σου κι εφέτος!

Ούλα ετουταδάκι ποιος να τα πάντεχένε, μαθές; «Όπου ζει, ματαζώνεται», ηλέανε με νόημα

οι πρωτινοί Ερυθραιώτες. Τι κρίμας που δεν ηζήσανε, για να τα δούνε και να ματαζωστούνε μπάρεμ, κείνοι που μας ματαδώκανε τα φώσια ντως για την Πατρίδα! Τι κρίμας που δεν έχομε πια κοντά μας, για να τως τα πούμε τα μουστουλούκια, το Κλεονικάκι και το Βαθιό, τη Μαρία την Νταγκίνα, τη Λαθουρίτσα την Αννιώ ή τον κυρ-Βασίλη τον Κουρεπίνη, τη γιαγιά Ανθή, το Κυριακούλι του Παπαλουκά και την κερ'-Αντρονίκη την Κορομπιλού, το Νικολή το Μάπα, το γέρο-Χριστοφή, τη Γουναρίνα, το μπαρμπα-Χατζή και τσι Τσαμουνταλαίοι, τσι Βουργιωτάκηδοι, τσι Μιμηναίοι, τσι Μπατζάκηδοι, τσι Καραγιάννηδοι, τσι Κερμετζογλαίοι, τσι Καρυστινοί, τσι Κανάρηδοι, τσι Σιδέρηδοι, τσι Τσιχλάκηδοι και τόσοι άλλοι αμέτρητοι κι αλογάριαστοι Αλατσατιανοί, που ηζήσανε κι ηπεθάνανε με τον καημό τση Πατρίδας στο πικρύ τ' αχείλι ντως. Χαρά που θε' να ηκάνανε!

Μα θαρρώ πως και τώρα δα θε' νά 'ναι πολύ φκαριστημένοι και καλομπεγεντισμένοι κειδανά που βρίσκονται. Στένουνε κιόλας ζέφκια και ξεφάντωσες με τα χαμπάρια που ημάθανε αφ' τον απάνου κόσμο κι αφ' την προδομένη Πατρίδα ντως.

**ΟΜΙΛΙΑ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ.
ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΝΑΟΝ ΤΩΝ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ**

Τέκνα ημών εν Κυρίω αγαπητά,

«Ελθόντες επί την ηλίου δύσιν» συγκεντρωθήκαμε σ' αυτόν τον καλλιμάρμαρο ιστορικό ναό των Εισοδίων της Θεοτόκου, σήμερα ιστορικό μνημείο, όπως έχει χαρακτηριστεί από τις τοπικές αρχές, και δοξάζουμε τον Θεό των πατέρων μας που μας αξιώνει να Τον προσκυνήσουμε και πάλιν εδώ, ύστερα από εννέα δεκαετίες, σύμφωνα με την πίστη μας και τις παραδόσεις μας.

Και μετά τον Θεό ευχαριστούμε τους ανθρώπους: τη Νομαρχία της Σμύρνης, που μας έδωσε προφρόνως την άδεια, τον κ. Δήμαρχο των Αλατσάτων εντιμότατο κ. Μουχιτίν Νταλγκίτς για την πολύ φιλική του διάθεση, τον περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου εξοχώτατο κ. Νάσο Γιακαλή με τους αγαπητούς αντιπεριφερειάρχες της Λέσβου και Λήμνου, της Χίου και της Σάμου, τους ευλαβείς προσκυνητάς από τα αντίστοιχα γειτονικά νησιά, μάλιστα δε τους Αλατσατιανούς από την Κρήτη, ίσως και αλλαχόθεν, οι οποίοι μόλις άκουσαν ότι ο Πατριάρχης θα ιερουργήσει στην Παναγιά τους την Αλατσατιανή σήμαναν συναγερμό και ήλθαν εδώ, στις ρίζες τους, γεμάτοι λαχτάρα και νοσταλγία, για να προσευχηθούν σ' αυτή την εκκλησία που προσευχόταν οι γονείς τους, οι παππούδες και οι γιαγιάδες τους, οι πρόγονοί τους, αυτοί που έκτισαν την Παναγιά τους εδώ και τις άλλες πολλές εκκλησίες

και εξωκκλήσια στα Αλάτσατα και σε όλη την Ιωνική Ερυθραία. Και αυτοί μεν δικαίως. Αλλά κι εμείς οι άλλοι που δεν είμαστε από αυτά τα μέρη, κι εμείς ήλθαμε με τον ίδιο ενθουσιασμό, με την ίδια προθυμία, με τον ίδιο ένθεο ζήλο, για να προσκυνήσουμε την φημισμένη Παναγιά την Αλατσατιανή· για να καμαρώσουμε τις χάρες της Πανωχωριανής και της Κατωχωριανής του χιλιοειπωμένου τραγουδιού· για να ποτίσουμε τη λεμονιά «στ' άγιο βήμα από πίσω» που φύτεψε ο ερωτευμένος Αλατσατιανός· για να περπατήσουμε στις ανηφοριές αυτού του περήφανου χωριού που οι κάτοικοί του είχαν μεγάλη κλίση στο ιερατικό στάδιο· για να ζήσουμε την ιστορία, όπως έγραφε προχθές ο αγαπητός Στρατής Μπαλάσκας· για να χτίσουμε πιο σταθερές γέφυρες φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους δύο λαούς. Γι' αυτό, άλλωστε, δεν είναι εδώ και ο περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου με τους εκλεκτούς συνεργάτες του; Γι' αυτό δεν αγωνίζεται και ο πρόεδρος του Εμπορικού Επιμελητηρίου Σμύρνης κ. Εκρέμ Ντεμιρτάς; Γι' αυτό δεν εργάσθηκε όλα τα χρόνια της θητείας της εδώ η κ. Σκολαρίκου, γενική πρόξενος της Ελλάδος στη Σμύρνη; Και ο Μυτιληνιός πρέσβυς κ. Ξύδας στην Άγκυρα; Και ο άρχων μας κ. Παύλος Βογιατζής όλα τα χρόνια που ασχολείται με τα κοινά; Γι' αυτό δεν προσπαθούμε όλοι μας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο με πρώτο τον ομιλούντα – για να γίνει χειροπιαστή και σταθερή πραγματικότητα το όραμα της ελληνοτουρκικής φιλίας και συνεργασίας, αυτής που οραματίσθηκαν οι μεγάλοι ηγέται Ατατούρκ και Βενιζέλος σχεδόν αμέσως μετά την Μικρασιατική Καταστροφή;

Ήλθαμε εδώ όλοι, Αλατσατιανοί και μη, προσκυνηταί της Μεσοσπορίτισσας, όπως ερχόταν τα παλιά εκείνα χρόνια κατά χιλιάδες οι προσκυνηταί στη χάρη της από ολόκληρη την χερσόνησο της Ερυθραίας, από τα χωριά της Σμύρνης, από την απέναντι μυροβόλο Χίο, από το Ρεϊντερε, από την Αγριλιά, από τα Λιτζια, από παντού. Και ο άγιος Κρήνης, ο ποιμενάρχης τούς ευλογούσε και χαιρόταν για τα πλήθη των πιστών που συνέρρεαν και τους ευχόταν υγεία και προκοπή. Και ήσαν πράγματι όλοι τους προκομμένοι εδώ στην Ιωνία.

Ήλθαμε, πατέρες και αδελφοί, για να πατήσουμε τα ξακουστά άσπρα και μαύρα βότσαλα της αυλής της μεγαλόπρεπης αυτής βασιλικής με τα υπέροχα γεωμετρικά σχήματα και το δикέφαλο αετό που κατασκεύασαν μερακλήδες μάστορες πριν από 170 χρόνια. Και αν δεν σώζονται όλα στην αρχική τους μορφή, σώζονται όμως οι μνήμες, ο πολιτισμός, τα ήθη και τα έθιμα που συνεχίζουν οι εν Ελλάδι και οι απανταχού Αλατσατιανοί, μέχρι και της Αμερικής, όπου ο συμπατριώτης σας αδελφός Μητροπολίτης Σικάγου κ. Ιάκωβος συχνά ταξιδεύει με τη σκέψη του και με την προσευχή του νοσταλγικά εδώ στον τόπο της καταγωγής των προγόνων του.

Αδελφοί και τέκνα εν Κυρίω,

δεν ημπορώ παρά να εκφράσω για μία ακόμη φορά την ευγνωμοσύνη μου στον άγιο Θεό για τη μεγάλη αυτή ημέρα που μας χάρισε. Πολλά πράγματα – όπως και η λειτουργία μας στην Παναγία Σουμελά – πριν από λίγα μόνο χρόνια μας ήσαν αδιανόητα και ανέλπιστα και μας φαινόταν απρόσιτοι ευσεβείς πόθοι. Σήμερα είναι ευφρόσυνες και ευτυχείς πραγματικότητες. Γι' αυτό έχουν δίκιο όσοι δεν απογοητεύονται, δεν απελπίζονται, δεν

αποθαρρύνονται, αλλά επιμένουν, αισιοδοξούν, ελπίζουν, καρτερούν, προσεύχονται.
Γρηγορείτε, λοιπόν, κι εσείς και προσεύχεσθε. Ο κόσμος αλλάζει. Οι καλύτερες μέρες είναι
μπροστά μας.
Χριστός Ανέστη!

Ο Κωνσταντινουπόλεως και Νέας Ρώμης
Βαρθολομαίος
Αλάτσατα,
28 Μαΐου 2011

Ετικέτες: Αλάτσατα,

Σχετικά Θοδωρής Κοντάρας